

Н А гэту рубрыку, або, як цяпер кажуць, праект мяне натхнілі камандзіроўкі ў глыбінку. У кожным сельсавеце, акрамя хіба Мотальскага ды яшчэ аднаго-двух, кіраўнікі мясцовых устаноў улады расказвалі пра населеныя пункты, якія ўжо фактычна зніклі з карты раёнаў альбо на падыходзе да стану, каб застацца гістарычнымі назвамі. Там дажываюць свой век апошнія жыхары. І як на тое, гэтыя вёсачкі вельмі часта знаходзяцца ў самых маляўнічых мясцінах, дзе вясной аж галава кругам ідзе ад чысціні паветра ды птушынага рознагалосся. Лёгка ўяўляецца, як раней было тут шматлюдна, як поўніліся вуліцы дзіцячым смехам, як гаманілі жанкі каля калодзежа, а іх падганялі воклікамі мужы, што спяшаліся на працу. І вось усё прайшло... Засталіся цішыня і тэлефоны ў кожным доме як адзіная сувязь з роднымі ды і з усім светам. Гэтыя апошнія жыхары рады кожнаму чалавеку, што зазірае ў вёску. Хоць, прайнструктаваны ўчастковым, яны незнаёмцу хутчэй за ўсё дзвярэй не адчыняць. Таму, выбіраючыся ў вёску, трэба браць некага, хто знаёмы тутэйшым людзям.

Чарнічнае Кобрынскага раёна акурат у такой мясцінцы, з якой хоць карціны пішы. Хаць у вёску давялося па лясных пакрытых дарогах. Дзіўна, але знака, які ўказаў бы на населены пункт, нідзе не сустрэлася. Аказалася, што ўказальнік быў, але нядаўна ён трапіў у амаль кур'ёзную гісторыю. Кажуць, праязджаў старшыня райвыканкама і звярнуў увагу на знак, які стаў увес прабіты кулямі, што адразу навяло на думку пра не вельмі разумныя забавы паляўнічых. Трэба думаць, атрымалі на арэхі кіраўнікі адпаведнага таварыства, таму ад граху далей прыбралі шыльду наогул. І цяпер на вёску нічога не ўказвае, Чарнічнага як бы і няма. А можа, спецыялісты з таварыства паляўнічых і рыбаловаў заказалі новы знак, каб замацаваць яго на ранейшае месца? Будзем спадзявацца.

Ёсць указальнік ці няма, але вёска пакуль значыцца ва ўсіх дакументах як жылы населены пункт. Зарэгістраваны ў ёй усяго двое жыхароў. Цікава, што і раней Чарнічнае было адным з самых малых паселішчаў Кобрыншчыны. І нават паўвека таму ў вёсцы значылася ўсяго 11 падворкаў. Але ж людзей налічалася пад сотню, бо ў кожнай хаце пражывала вя-

лікая сям'я. А электрычнасць сюды прыйшла, вы здзівіцеся, толькі ў 1979 годзе. У Чарнічным ніколі не было ніводнага аб'екта сацыяльна-культурнага прызначэння. Дзеці хадзілі ў школу ў Казішча, а жыхары атаварваліся ў суседняй вёсцы — Завужоўі.

Паколькі месца хапала, гаспадары сяліліся з размахам, кожная сядзіба займала не менш, чым паўгектара. І таму, калі тут засталіся дзве сталыя жыхаркі Надзея Сцяпанануна Карнялюк і Любоў Фёдарэўна Сяргута, то адлегласць паміж іх дамамі ў кіламетр стала ў нейкі момант пераадольнай для бабулек з хворымі нагамі. Суседкі не бачыліся больш за год, а можа, і ўсё два, расказвала Надзея Сцяпанануна, але кожны дзень размаўлялі па тэлефоне.

— Пазвонім адна адной, каб упэўніцца, што жывыя, і ўжо веселей, — гаворыць Надзея Карнялюк. — Спазніліся вы — учора забралі маю суседку ў горад. Вось і я думаю, што на гэтую зіму пагаджуся пераехаць да дзяцей. І ім лягчэй, чым кожныя выхадныя ездзіць да мяне.

Паводле слоў апошняй жыхаркі Чарнічнага, нарадзілася яна ў самым канцы 1929 года, але запісалі 30-м. Значыць, ёй ідзе 87-ты. Пажылая жанчына адразу папрасіла прабацьку, што нешта можа забыць і не

БАБА НАДЗЯ З ЧАРНІЧНАГА ЗБІРАЕЦА НА ЗІМУ ў ГОРАД

Надзея КАРНЯЛЮК.

так расказаць, таму пачынала гутарку нібы неохвотна, але потым разгаварылася.

Нарадзілася Надзея Сцяпанануна ў суседнім сяле, сюды замуж выйшла больш за 60 год таму. Маладую жонку муж прывёў у дом сваіх бацькоў, жылі ў старой хаце даволі доўга, пакуль пабудавалі сваю. Тая хата, якой дакладна больш за сто гадоў, і цяпер стаіць на падворку як памяць. Тут сваякроў са свёкрам выгадалі чацвярых дзяцей, перажылі вайну. У вайну страху нацярпелі: лясы кругом, партызаны былі ў ваколіцах, а немцы жыхароў такіх вёсак, як вядома, не прывячалі. Жылі пад вечным страхам быць абрабаванымі, спаленымі і забітымі. Але пашанцавала, усе перажылі вайну.

Калі пажаніліся, сталі з мужам працаваць у калгасе. Мая суразмоўніца расказвае, якая нялёгка была праца:

— На паляводстве хадзіла. А дзялкі буракоў давалі

вялікія, да іх далёка было дабірацца — на веласіпедзе даводзілася ездзіць. А якая цяжкая была касавіца! — удыхае жанчына. — Тут навокал да самага Казішча распасціраліся балоты, гэты пазней іх асушылі. Сена высушыць, вынесці з балота па калена ў вадзе трэба было. Цяпер, здаецца, не захацеў бы таго малака і карову трымаць, а тады інакш немагчыма было, бо дзяцей гадавалі.

Яны з мужам паставілі на ногі траіх дзяцей. Цяпер сыны і дачка жывуць у Кобрыне, Брэсце і Пружанах. Да маці праязджаюць кожныя выхадныя,носяць дроў, вады на тыдзень, прадуктаў прывязуць. Усё, што трэба, ёсць. А прапаліць у печы, прыгатаваць сабе бульбы на вячэру ці булён на абед — вось і ўся работа, з якой Надзея Сцяпанануна спраўляецца.

З гаспадаркі ў яе застаўся адзін сабакка Тузік каля

хаты, даволі добрачылівы. На нас брахнуў толькі для прыліку. Гаспадыня шкадуе, што курачак трымаць зусім няма як — лісы і каршунны не даюць такой магчымасці. Паводле слоў гаспадыні, раней тут паляўнічыя часта хадзілі, а цяпер не з'яўляюцца: «Тых, старых, ужо, відаць, няма, а маладыя выбіраюць іншыя месцы. Таму звяр'ё адчувае сябе вольна. Сядзіш, бывае, пад акном і бачыш, як зайчык прабяжыць зусім блізка».

Раз на месяц праязджае супрацоўнік пошты, ажыццяўляецца так званая аўтадастаўка пенсіі, ён жа бярэ аплату за электрычнасць і тэлефон. Прыехаў малады хлопеч, хуценька разлічыўся і паехаў. Даўно мінулі часы, калі прыходзіў паштальён з тутэйшых, з якім можна было пагаварыць. Таму кожны тыдзень чакае бабулька толькі сваіх.

— Цікава, што ад аўтакрамы, ад паслуг сацыяльнага работніка жыхаркі Чарнічнага наадрэз адмовіліся, — рас-

казала старшыня Тэвельскага сельскага Савета Іна КУЗНЯЦОВА. Іна Валер'еўна яшчэ адзначыла, што тут мы маем справу з людзьмі, якія выхавалі вельмі добрых дзяцей, таму на старасці ў іх асаблівых праблем няма. Дзеці як след даглядаюць састарэлы матуль. А не забралі дагэтуль у горад, таму што бабулькі да апошняга трымаліся за свае хаціны, дзе прайшло жыццё, дзе ўсё такое роднае і знаёмае. Але рана ці позна гады бяруць сваё.

Мы на ўсялякі выпадак пад'ехалі да хаты Любові Сяргуты. На дзвярах вісеў замок, а сабачая будка была пустая. «Сабаку забралі, значыць, гаспадыня з'ехала на зіму», — канстатавала старшыня сельскага Савета. Надзея Карнялюк таксама паціху збіраецца да сваіх. Гэта будзе першая бязлюдная зіма ў Чарнічным. Асірацелая вёска застаецца чакаць вясну.

Святлана ЯСКЕВІЧ.
yackevich@zviadzda.by

Дом, якому больш за сто гадоў.

■ Аздараўленне па-нашаму

«ЛЮКС» ЦІ НЕ ВЕЛЬМІ?

Чагосьці ўсё ж не хапае айчынным санаторыям...

У нашы санаторыі сёння едуць. І не толькі пенсіянеры. І не толькі самі беларусы. Напаўняльнасць забяспечваюць, галоўным чынам, расіяне. Але ў найбліжэйшай перспектыве іх актыўнасць можа істотна знізіцца — суседняя краіна сама пачала развіваць санаторна-аздараўленчы турызм. Можна было б павярнуцца ў бок іншых замежнікаў — у іх і грошы, і інтарэс, — але і тут ёсць пытанні, адказ на якія пакуль не гатовы. Скажам, як наконт бяззавасага рэжыму? Няхай бы людзі свабодна прыехалі ды пакінулі за час знаходжання ў краіне куды больш грошай, чым каштуе тая віза. Пытанне адкрытае...

ФОТА БЕЛТА.

Не трэба думаць, што наш варыянт санаторна-курортнай установы (іх, дарэчы, 113) — гэта штосьці зусім саўдэпаўскае і з камфортам побач не стаяла. Сёння гэта шматпрофільныя ўстановы, размешчаныя ў экалагічна чыстых мясцінах, лясных масівах. Пражыванне і харчаванне ў большасці — на вельмі дастойным узроўні. Плюс медыцынская база, у многіх — бальнеалагічны профіль, з выкарыстаннем мінеральнай вады і сапрапелевых грязяў. Суадносіны

«кошт-якасць» на ўзроўні. Хто не быў, напрыклад, у «Радоне», «Сасновым бары», «Парэччы», «Світанку-Любані» — трэба паехаць і пераканацца.

— Наш «Радон» — не такі дарагі, і яго лячэбная база пры гэтым дазваляе дасягнуць выдатнага лячэбнага эфекту, працяглай рэмісіі, таму абсалютная большасць пацыентаў і звяртаецца паўторна, — адзначае намеснік генеральнага дырэктара Белаградзкі Віктар

ПАНАМАРОЎ. — Радонавыя воды з'яўляюцца аналагамі крыніц Расіі, Украіны, Грузіі, Германіі і іншых краін. У нашых санаторыях можна атрымаць лячэнне страўнікава-кішачнага тракту, мочапалавой сістэмы, апорна-рухальнага апарату, сардэчна-сасудзістых захворванняў. І сёння мы працуем у кірунку развіцця медыцынскага турызму. Адкрылі «янтарныя пакоі», кабінеты «лячэння сузіраннем», мінеральны басейн з эфектам Мёртвага мора, ёсць спе-

леакліматалячэбніцы, якія не маюць аналагаў у краіне... Набылі апараты для імпульснай ударна-хвалевай тэрапіі, гідромасажныя цэнтрафіугі, устаноўку для гарызантальнага выцягвання ў радонавай вадзе.

— «Цэнтракурорт» займаецца рэалізацыяй пуцёвак на 50 санаторна-курортных аб'ектаў. У 2007—2010-х гадах кошт пуцёвак быў досыць нізкі, праўда, цікавалі тады нашы аздараўленчыя ўстановы пераважна замежнікаў, — кажа начальнік аддзела продажу прадпрыемства «Цэнтракурорт» Святлана ЕШЧАНКА. — Сёння нашы аб'екты цікавыя ўжо і самім беларусам, мы заўсёды рады прапанаваць найлепшае з таго, што ёсць. Даволі складана сёння здзіўляць, бо многія з нас шмат дзе былі, аднак санаторыі намагаюцца рабіць гэта. «Юнацтва», напрыклад, па праве становіцца адным з найлепшых. Тут не толькі выдатная лячэбна-дыягнастычная база, але і адзін з самых моцных СПА-цэнтраў, якіх няма больш на тэрыторыі краіны. У «Прыазёрным» ёсць зімой выдатная коўзанка, а летам — водна-спартыўны цэнтр з элементамі аквапарку. У «Соснах» на 25 гектарах лесу з'явіўся аптэчны сад, дзе можна сабраць любы лекавы збор. У Віцебскай вобласці ёсць санаторыі, дзе і басейн з

мінеральнай вадой, і стравы гатуюцца на мінеральнай вадзе, і бювет, і працэдурны мінеральны, ды яшчэ нядаўна нафталяваная ванна з'явіліся. А не можаце без мора — запрашаюць беларускія санаторыі ў Сочы, Туапсе, Місхоры, а таксама ў Прыбалтыцы.

Тым не менш, паводле слоў намесніка дырэктара Дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь Віталія ГРЫЦЭВІЧА, ёсць як мінімум два сучасныя моманты, на якія прыпазіраем звярнуць увагу. Дзе ў нас персанал, у тым ліку медыцынскі, які валодае англійскай мовай? Ці не надта мы засяродзіліся на расійскіх турыстах, колькасць якіх у любую хвіліну можа зменшыцца? Больш таго, адзін-два нумары «люкс» на ўсю ўстанову — напэўна, малавата. Дый «люкс» часам досыць сціплы для тых людзей, што за «цаной не пастаяць». Ёсць катэгорыя замежнікаў, якія даўно заглядваюцца на нашы мясціны, але ж яны за сваё жыццё адпачывалі ў такіх гатэльях, што наш «люкс» не назавуць такім словам. Калі пра гэта не падумаць цяпер, заўтра нашы санаторыі перастаюць хваліцца высокай напавняльнасцю.

Святлана БАРЫСЕНКА.
protas@zviadzda.by